

A „Deutscher Volkswirt“ véleménye szerint ezen az állapoton vagy a behozatal csökkentésével, vagy a kivitel növelésével lehetne segíteni. De miután Németország állandó nyersanyag és élelmiszerválsággal küzd, csak a kivitel további növelésére gondolhatnak. Ezt azonban csak úgy érhetnék el, ha a kivitel további szubvenciókkal támogatnák, de pl. Angliában már is olcsóbb egy „Oppo“ autó, mint egy bármely hasonló minőségű angol gyártmány előállításának költsége. Hogy milyen eszközökhöz folyamodnak a német hivatalos körök, nem tudjuk, de lehet, hogy japán módszereken okulva, a zsebórákat és bicikliket kilószámra árulják majd.

—
Winnipeg a buzáért kb. 95 dinárt jegyez. A búzával bevetett terület az egész világon jóval nagyobb, mint az előző évben volt. A terméskilátások, a spekulánsok legnagyobb szomorúságára, kitűnőek. Az új aratás után a buza ára még esni fog. (Belföldi piacokon, hála a spekulánsoknak, a buza 250 dinárba kerül!) Hogy ez a rendkívül alacsony ár feltétlenül egy agrárválsághoz vezet, ez ma már mindenki előtt világos — ha csak egy háborús komplikáció közbe nem jön. Itt van a nagyon szomorú spanyol tragédia, a csehszlovák és a távolkeleti probléma. Lehet, hogy a gazdasági válság elől egy háborúba rohanunk. Ez is megoldás.

Vas Béla

SZEMLE

Nagy Péter. Diszes szép kiállításban hozta ki a budapesti Dante könyvkiadó Tolsztoj Alexejnek, a jelenlegi legmagasabb orosz kitüntetéssel kitüntetett nagy történeti regényírónak két kötetes (kb. 830 oldalas) remekművét, a Nagy Péter-t.

Nagy (I.) Péter orosz cár nyitott kaput Oroszországból Európa felé. A piszkos, megdohosodott, végtelen ország kétszázötven évvel ezelőtt a tetvek, az őrjöngő vallási szekták, a szegénység és a sötétség országa volt. A tizenhetedik század végén, egyedül a faházakból álló főváros, Moszkva körül harmincezer kiirthatatlan rabló tanyázott. De szerte a birodalom-

ban lomposág, szegénység, lomhaság. Országutak, összeköttetés, forgalom hiányában minden vidéken valamiből értéktelen bőség, míg minden másban kínzó szükség. Állatian alacsonyrendű élet. Rézszegek és tespedés. Koldús-sorsú, nagyszakállu nemesek és főnemesek, akik hét bőrt kénytelenek lenyúzni jobbagyairól, hogy maguk is éhen ne vesszenek, hogy a hűbérük fegyvereseit lóra- és talpra állíthassák. Európa legnagyobb nemzete szorongatásban, suta megnyomorodottságban tengődött. Sehol akarat, mely kiutat keresne. De még tán lehetőség se, hogy ilyen akarat fejlődhessek. Elbutult nemesi családok marakodása fölött, a külföldtől, keleti vallásával elzárt uralkodó család. Mindeneket összefogó szervezés teljes hiánya.

Oroszországot leigázták a tatár kánok. A tizenhetedik század végén is fizettek még adót a krimi tatár kánnak, aki viszont a török szultán alattvalója volt. Oroszországot leigázták a litván pánok. Le-le csaptak rá a lengyel hűbéres hadseregek. Megverte és rettegésbe tartva, Ázsia felé szorította az oroszokat az egykori svéd nagyhatalom. Kereskedelmi utak, tenger és hajók hiányában kifosztották az orosz piacot a holland, az angol, a német kereskedők.

A nemesség csak arra volt erős, hogy az időnként fellángoló parasztforradalmakat és lázadásokat leverje. Aztán tovább aludt minden.

S ebben az aluszékony és ármánykodástól megbomlott országban, nagyszakállú, mosdatlan főnemesek bundái között, uralkodó féltéstvérei mellett, szinte észrevétlenül felnő egy magányos, makrancos fiúcska, gyermekkorában kikiáltott, kamaszkoráig játékcár, aki be-bekukkantott a piszkos moszkvai faházak mellett elkerített német telepes-városrészebe és megrészegült a szépségektől. Tiszta, borotvált emberek, szép kőházak kertekkel, ragyogó üvegablakok, tiszta függönyök és muzsika, jókedv, mosolygás a kerek,

jótláplált külföldi polgárok arcán. Zenélő órák és kékszemű, tiszta lánykák. Barátság, bizalom egymás között. Más világ ez.

A játékcár szinte észrevétlenül szervezővé női ki magát. Katonáskodó játékokban mintaszázadokat, majd ezredeket formál. Európai mintára, külföldi német és egyéb jöttment tisztekkel, akiket bizalmasává, tábornokaivá tesz, jobbágyszármazású legényekkel, altisztekkel és tisztekkel. Tervnélküli játékának szeszélye sereget formál. Egypár unatkozó jobb-akarátú főnemest pártjára vonva, kicsiny de jól szervezett seregére támaszkodva, a játékcár féltestvéreinek tehetetlen uralmát megdönti és átveszi cári kényúri örökségét.

Az ifjú cár, Péter, féktelen mulatozásokon és kemény töprengésekben magába szívta az ókori és újkori szellemi vívmányok tiszteletét. A vadak ámulatával bámulja a társadalom anyagi és szellemi erőinek fejlettségét. Ázsiai a ravasz-sága, de metsző tekintete Európát követi. Ez a nyavalyatörős, hosszú kamasz végtelen áhitattal csügg a civilizált élet zsi-vajgó panorámáján. Zsarnoki kezének minden súlyával európaisodni kényszeríti a mocskos, széthullóan erőtlen birodalmat.

Tengeri út kell. És ehhez hajóhad. Rangrejtve Hollandiába megy, ahol egyszerű hajóácsként dolgozik. Kemény akarral, bütykös munkás újakkal. Kitanulja a hajóács mesterségét. Szakembereket szerződtet és hajóhadat épített. A munkálatokban sajátkezüleg résztvesz. A régi, lázadó, gyüleléskatonaság — lövészek — lázadását irgalmatlanul elfojtja. A tunya mult visszahozásáért lázadókat sajátkezüleg végzi ki főembereivel. Féltestvérét Szofkát, aki régi hatalmát szeretné visszaszerezni s ezért szítja a lövészlázadást, zárdák sötét mélyére csuktatja. Ugyancsak zárdába, örök rabságba kerül butácska, megnemértő felesége, egyik hercegi család sarja is. Német szeretőjében is csalódik ez a nagy magányos. Új szeretőt szerez, egykori cseléd-

lányt, markotányosnőt, akit feleségül vesz. (Nagy Péter halála után, ez a lett parasztlány I. Katalin néven minden oroszok cárja).

Nagy Péter önkénye a tudatos jószág erőszaka. Kezdő hajóhadával a törököktől veszi el az Azovi tengert és útát nyit a Fekete tenger felé. A svédekkel háborúzik. A svéd király serege tönkreveri a rosszul ellátott orosz hadat. Péter cár meg se várja a döntő csatát, (tudja hogy elveszti) — hazasiet és az első hadjárat hibáin okulva, védelmet és új hadsereget szervez s egymásután veri ki a svéd csapatokat balti állásaikból. Az északi győzelmek biztosítására, a Néva folyó ingoványán büszke új fővárost épített, észak Velencéjét, Pétervárt.

Nagy Péter levegőhöz juttatja elmaradt országát. Nagyarányú fejlődés alapjait rakja le. A körülzárt ország minden gazdagságával, erejével kitarulkozik Európa felé.

Kegyetlen uralkodó Péter, de tudja, mit akar. Ez igazolja és borzongató nagysága rokonszenvenné válik, érthető emberivé szelidül. Népi erőket szabadit fel. A népi erőkkkel kereskedelmet teremt. Gyárakat alapított. Egy kovácmestert — aki elsőül gyárt versenyképes acélat és löfegyvert, — hercegi rangra emel és az egész Ural-hegység vasércét neki ajándékozza hogy termeljen. Szőkevényeket, rablókat, szektánsokat összefogdostat és műhelyekben, gyárakban munkára fogja őket. Legjobb mestereit közülük nyeri. Fizetéssel és korbáccsal hajtja őket. Sietni kell. Európa előbb jár. Úgyes jobbágyokból, kegyenceiből s azok gyerekeiből követeket, nagykereskedőket, farag. Össze-issza házasít, polgárosult jobbágyivadékokat nemesi, hercegi családok tagjaival, céljai érdekében új, mozgékony, frissvérű családokat akar.

Irgalmatlan zsarnok. Felforgatja a régi orosz házak rendjét. Szeme előtt mosolygós hollandiai városkák lebegnek. Végtelen tulipánkertek. Szakszerűen művelt

mezők. Színházak, könyvek és sűrűhá-
lózatú országutak. Nagy Péter uralma az
oroszok első nagy rohama életért, jöven-
dőért, haladásért.

Tolsztoj Alexej regényében a meg-
mozdított valóság irama érezteti, hogy a
rohamra indított élet nem áll meg Nagy
Péter uralmával és századokra vetíti
erejét. Láthatjuk a gyorsan, erőszakkal
megteremtett munkásosztály első képvil-
selőit. Ezekből a munkárahajtott elége-
detlenekből nem tud örök rabokat faragni
a romlott nemesi világ fölött hevenyé-
szett tőke.

A könyv elé Trócsányi Zoltán — nem
tudni mi okból? — irt meglehetősen
ostoba előszót. Csak így lehet jó orosz
könyveket újtukra bocsájtani, magyarul?

Laták István

Cronin: Réztábla a kapu alatt.

Az utóbbi időben egy-egy regényt fel-
kapnak és olyan nagy hűhót csinálnak
belőle, hogy már csak ezért is sikerül a
közönség figyelmét felébreszteni. Persze
legtöbbször érdemtelenül. El kell ismerni
a kiadóvállalatok példátlan üzleti érzékét:
a ponyva nivóján mozgó u. n. irodalom
úttját mesésen megnyitják. Hogy messzire
ne menjünk, itt van mindjárt Rachmanova
„Tolsztoj élete” című könyve. Az egész
fércmunka, — egyszerűen pornográ-
fia. Hálószoobatitkokat feszeget, természe-
tesen úgy, ahogy azt az ilyen irónő fan-
taziája elképzeli. Figyeljük csak meg,
hogyan sikerül a közönség érdeklődését
ilyen munkára felhívni: A kiadó meg-
hirdeti a könyvet. Ugyanakkor egy tinta-
kulival cikket írat róla, amire egy másik
kuli ellenkező cikkel válaszol. Ehhez
most hozzájön az író nő intervjua, amely-
ben ő saját szempontjait akarja érvényre
juttatni, — és kész a nagy reklám. Ha
netalán ez sem volna elég, előteremtik,
ha a föld alól is, a nagy író leányát, aki
mindent cáfol. Ekkora felhajításra min-
denki felfigyel, — a könyv üzleti sikere
kétségtelen. Ezért, — és másért — a
nagy port felverő könyvekkel szemben

soha sem tápláltam bizalmat. A legtöbb-
jéről kiderül, hogy csak „nagy hűhó
semmiért”.

Most az egyszer azonban kellemes
meglepetésben volt részem, — dacára a
könyv üzleti sikerének. Magyar könyv-
kiadásban ritkaságszámba megy az,
hogy egy könyv 5 hónap alatt hét
kiadást érjen el, amint ez Cronin köny-
vével megtörtént. Felteszi az ember a
kérdést, mi lehet az, amit a közönség
annyira szomjaz ebből a könyvből. A
felelet igen egyszerű: egy nagy író be-
pillantott a tömegek szociális életkörülményeibe, átérezte és megírta azt a nagy
igazságtalanságot, amit különböző orvosi
intézmények, betegsegélyzők, orvosok el-
követnek a gyógykezelésben. A becsü-
letnél, lelkiismeretnél, erkölcsnél fonto-
sabb a szent profit. Cronin, az orvos, élő
példákkal mutatja be, mire képes egy
diplomás gangszter-társaság, ha összefog.

Könyvében többek között egy köny-
nyebb hasoperációt is megemlít, mely al-
kalommal az orvos hozzánemértése elég
volt ahhoz, hogy a beteg a másvilágra
menjen. Ivory, a jó hírnévnek örvendő
orvos, csak a felső tizezrek hölgyeinek
abortáltatására alkalmas, de mindenféle
operációkat vállal. Hogy az ügyből ki-
bújjon, egyszerűen azt mondja asszisz-
tensének, az egyébként derék Andrew
doktorának:

— Nem is kell mondanom, hogy a
beteg a műtőasztalon halt meg! Én be-
fejeztem az operációt, mielőtt az „izé”
bekövetkezett. Így teljesen rendben van
a dolog. Boncolásra nincs szükség! —
Ivory tehát nem veszi el a fejét hasonló
szörnyű helyzetekben, — hidegvérrel és
arcátlanul néz szembe a dolgokkal. Az
asszisztens ordít:

— Gyilkos! Ön ölte meg! Ön nem
sebész! Ön kontár! Közönséges mészáros!

Ivory természetesen kikéri magának,
hogy vele egy asszisztens ilyen hang-
nemben beszéljen. Bosszút esküszik és
kampányt indít Andrew ellen.

Andrew egy barátjának leányát abba

a kórházba utalják tüdőbaja gyógykezelése végett, ahol ő segédorvosi minőségben működik. A főorvos itt egészen más kezelésben részesíti a beteget, mint azt Andrew jónak látja. A beteg állapota napról-napra rosszabbodik. Egyidejűleg Amerikából egy híres tüdőspecialista érkezik, s ha nincs is orvosi diplomája, szenzációs eredményeket ér el a tüdőgyógykezelés serén. Andrew rábeszéli a leányt, kéredzkedjék haza a kórházból, és menjen át az újonnan feltűnt speciálistához. Elviszi a leányt az új szanatóriumba, ahol a pneumotorax-műtét nagy-szerű eredményekkel végződik. De az orvosi kar nem néz ám a gyógykezelés eredményeire. A speciálistának asszisztáló Andrew ellen kuruzslás címén eljárást indítanak. A bíróság előtt Andrew azzal védekezik, hogy az orvos tudomány legragyogóbb alakja, Louis Pasteur sem volt orvos. Nem volt orvos Ehrlich sem, Haffkine sem, aki Indiában a járvány ellen eredményesebben küzdött, mint bármely diplomás úr, előtte és utána. Mecsnikov sem volt orvos, akit nagyságban csak Pasteur múlt felül. A bíróság felmenti a vádlottat, de ez életuntan, mindentől megundorodva, Londonból egy kis vidéki városkába költözködik és két lelkiismeretes barátot találva, szanatóriumot nyit, ahol becsületesen, az orvosi etikának megfelelően, gyógykezelnek. Igyekszik mentesíteni az orvosi foglalkozást az üzlettől, bár a becsületesség a mai körülmények között csak éhnyomort hozhat rá. Vagy asszimilálódjék a kollégáihoz és szerezzen: autót, szórakozást, kellemes életet? De azzal a belső lelki nyugtalansággal nem lehet megalkudni.

A könyv hibájul lehet felróni azt, hogy a reformot tisztán erkölcsi alapon képzeli el, tekintet nélkül a kényszerítő gazdasági és társadalmi viszonyokra, — amit pedig maga is lát Cronin. Nemcsak etikán múlik az, hogy úgy az orvosi, mint minden más foglalkozási ágban a becsületesség és emberiség jusson kifejezésre és az emberi közösség nagy érdekeit szolgálja.

Barna János

KRÓNIKA

Raul Auermann, híres osztrák író, a Pen-klubok osztrák tagozatának elnöke, a dachau (németországi) koncentrációs táborban meghalt.

A skótországi Edinburgban ez év júliusában nemzetközi nőgyűlést rendeznek, melyre eddig 37 ország nőegyesülete jelentette be követit.

Csehszlovákiában az évi tejtermelés négy és félmilliárd liter. Ebből két és félmilliárd belföldi fogyasztásra kerül, úgyhogy minden csehszlovák polgár átlagosan 170 liter tejet iszik évente.

Sigmund Freud dr., a pszichoanalízis megalapítója, Martin fiával és Anna lányával együtt elhagyta Bécsset és Londonba utazott. A híres tudós magával vitte hat legjobb munkatársát. Dr. Freud Londonban tovább folytatja tudományos munkásságát.

A mexikói kormánycsapatok legyőzték Cedillo tábornok fasiszta lázadását. Az „El Machete“ mexikói lap szerint Anglia finanszírozta Cedillo tábornok puccskisérletét.

Németországban az ételmisszer-elátásra vonatkozólag most azt az intézkedést hozták, hogy minden várost felosztanak kerületekre és ezeket felváltva látják el olyan ételmisszerekkel, amelyekben hiány van.

A stuttgarti „NS Gau-dienst“ szerint ebben az évben a 20.000 lakoson aluli városoknak nem szállítanak narancsot, mert a devizahiány miatt az idén még sokkal kevesebb narancs lesz, mint tavaly.

Néhány nappal ezelőtt egy „kultur-terkép“ került forgalomba, amelyen a magyar Dunántúlt német területnek tüntetik fel. A berlini „Die Woche“ egy térképet közöl, amelyen Budapest és vidéke is úgy szerepelnek, mint a német birodalom részei. A Bécsben megjelenő „Schönere Zukunft“ egy Magyarországról szóló cikkében Sopront és Győrt jövőendő német városoknak nevezi.